

2. Тагієв С. Р. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України : теорія і практика : монографія. Чернігів : Десна Поліграф, 2015. 512 с.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, законність, судовий контроль, слідчий суддя.

Ключевые слова: негласные следственные (розыскные) действия, законность, судебный контроль, следственный судья.

Key words: covert investigative (search) actions, legality, judicial control, the investigating judge.

МАР'ЯНОВА СВІТЛАНА СЕРГІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності*

АПЕЛЯЦІЙНА ПЕРЕВІРКА УХВАЛ СУДУ ПРО ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ, ПРО ЗМІНУ ІНШОГО ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ НА ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД У ВИДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ, А ТАКОЖ ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ, ПОСТАНОВЛЕНИХ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

Рішенням Конституційного Суду України (далі – КСУ) № 4-р/2019 від 13 червня 2019 року у справі за конституційною скаргою Глушченка Віктора Миколайовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ч.2 ст. 392 КПК України [1], було визнано неконституційним положення ч.2 ст. 392 КПК України щодо унеможливлення окремого апеляційного оскарження ухвали суду про продовження строку тримання під вартою, постановленої під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті.

Прийняття КСУ даного рішення актуалізувало у доктрині та правозастосовній практиці питання щодо створення окремої нормативної моделі процесуального порядку апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції про обрання, зміну та продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Відповідно до Закону України № 1027-IX від 02.12.2020 р. «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення виконання рішення Конституційного Суду України стосовно оскарження ухвали суду про продовження строку тримання під вартою» Главу 31 КПК України було доповнено низкою норм, які деталізують процесуальний порядок апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції про обрання, зміну та продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, постановлених до завершення

судового розгляду в контексті строків такого оскарження, кола суб'єктів, які мають право на апеляційне оскарження відповідних рішень суду, процесуального порядку розгляду судом апеляційної інстанції відповідних скарг та повноважень суду апеляційної інстанції за наслідками такого розгляду.

Серед позитивних аспектів Закону України № 1027-IX від 02.12.2020 р., передусім, слід відмітити те, що ним було фактично знято проблему поширювального тлумачення позиції КСУ та остаточно визнано право апеляційного оскарження не лише рішень суду першої інстанції про продовження строку тримання під вартою, але й рішень про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою та зміну запобіжного заходу на тримання під вартою (раніше ці питання вирішувалися на рівні окремих правових позицій ККС ВС [наприкл.: 2]). Поряд із цим, окремі новели, передбачені вищезазначеним Законом потребують більш детального наукового осмислення з метою пошуку шляхів удосконалення деяких положень Глави 31 КПК України, які регламентують порядок апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції, постановлених в порядку ст. 331 КПК України.

Правом подання апеляційної скарги на рішення суду на обрання, зміну або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою відповідно до ч.5 ст. 394 КПК України в редакції Закону України № 1027-IX від 02.12.2020 р. наділені обвинувачений, його захисник, законний представник, прокурор. Слід відмітити, що така нормативна регламентація цього аспекту не зовсім відповідає правовій позиції ККС ВС, викладеній у Постанові від 29 квітня 2020 року у справі 344/13061/16-к, відповідно до якої право на окреме оскарження ухвали суду про продовження строку тримання під вартою до вирішення справи по суті має лише особа, чие право обмежено, а саме обвинувачений, його захисник, законний представник [3].

Апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою може бути подана протягом п'яти днів з дня її оголошення (п. 1¹ ч.2 ст. 395 КПК України в редакції Закону України № 1027-IX від 02.12.2020 р.). Встановлення у нормах ст. 395 КПК України окремого строку для апеляційного оскарження відповідних ухвал з одного боку може бути пояснено необхідністю оперативного вирішення даного питання на стадії судового розгляду кримінального провадження, але з іншого – такі рішення за своєю юридичною природою є ухвалами суду першої інстанції, які за загальним правилом можуть бути оскаржені протягом семи днів з дня їх оголошення. Таким чином, диференціація нормативної регламентації цього питання у нормах ст. 395 України видається недоречною.

Відповідно до ч.2 ст. 422¹ КПК України суддя-доповідач у разі необхідності перевірки обставин, які підтверджують наявність ризиків, що стали підставою для обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, зміни іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або для продовження строку тримання під

вартою, невідкладно витребує з суду першої інстанції: 1) ухвалу про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою; 2) клопотання про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою або про продовження строку тримання під вартою, подане під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судового рішення по суті. У цьому контексті постає питання про те, чи може суд апеляційної інстанції дійти висновків про наявність або відсутність фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення апеляційної скарги без витребування матеріалів кримінального провадження лише на підставі дослідження клопотання та постановленої за результатами його розгляду ухвали. І.В. Гловюк та М.І. Пашковський, розглядаючи це питання у перспективному контексті, зазначили, що процедура апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції про обрання, зміну або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою має бути оперативною, за якої витребуватись будуть лише належним чином засвідчені копії (які саме, має вказати сторона захисту у своїй апеляційній скарзі) [4]. На нашу думку, така пропозиція заслуговує на підтримку та має бути відображена у нормах ст. 422¹ КПК України.

За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на ухвали суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою суд апеляційної інстанції має право залишити ухвалу без змін або скасувати ухвалу і постановити нову ухвалу. При вирішенні питання про запобіжний захід апеляційної інстанції суд має керуватися положеннями Глави 18 КПК України (ч.3 ст. 407 КПК України). Таким чином, постановляючи нову ухвалу, суд апеляційної інстанції має право, зокрема, обрати до особи менш суворий запобіжний захід у разі недоведення прокурором недостатності застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні, а також зобов'язати підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого органу державної влади.

Підсумовуючи зазначимо, що Законом України № 1027-IX від 02.12.2020 р. впроваджено в цілому доволі оптимальну нормативну модель апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції ухвали суду про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою, про зміну іншого запобіжного заходу на запобіжний захід у виді тримання під вартою, а також про продовження строку тримання під вартою, яка може бути скоригована в частині кола суб'єктів, що наділені правом апеляційного оскарження, строків такого оскарження та розширення повноважень суду апеляційної інстанції в частині права витребувати матеріали кримінального провадження з урахуванням викладених пропозицій.

Список використаної літератури:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Глуценка Віктора Миколайовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 392 Кримінального процесуального кодексу України від 13 червня 2019 року № 4-р/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-19#n66> (дата звернення: 30.04.2021).
2. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 11 березня 2020 року, судова справа № 459/3502/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88187834> (дата звернення: 30.04.2021).
3. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 29 квітня 2020 року, судова справа № 344/13061/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89082808> (дата звернення: 30.04.2021).
4. Гловюк І.В., Пашковський М.І. Конституційно-юрисдикційний захист права людини на свободу: кримінально-процесуальний аспект. Юридичний науковий електронний журнал. 2019 №4. С. 228. URL: http://lsej.org.ua/4_2019/62.pdf (дата звернення: 30.04.2021).

Ключові слова: запобіжні заходи, тримання під вартою, судове провадження, апеляційне оскарження, апеляційна скарга, суд апеляційної інстанції.

Ключевые слова: меры пресечения, содержание под стражей, судебное производство, апелляционное обжалование, апелляционная жалоба, суд апелляционной инстанции.

Key words: measures of restraint, detention, trial, appeal, appellate court.

МЕЛЬНИК АНДРІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності*

ПЕРЕДУМОВИ ЗАКРІПЛЕННЯ СТАТУСУ ДІЗНАВАЧА В УКРАЇНІ

Аналізуючи розвиток інституту дізнання та формування нормативно-правового визначення статусу дізнавача в Україні доцільно звернути увагу на ключові передумови зародження вказаного інституту. Хоча в сучасному вигляді статус дізнавача як суб'єкта кримінальних процесуальних відносин закріплено нормами Кримінального процесуального кодексу, прийнятого 2012 року, варто згадати особливості кримінального законодавства минулих років та проблеми організації досудового розслідування, вирішити які покликане сучасне законодавство.

Ще до початку формування статусу дізнавача у вітчизняному законодавстві, вперше у цілісному вигляді статус дізнавача був визначений в Основах кримінально судочинства СРСР 1958 року. Так, вказувалося, що органами дізнання є міліція, вповноважені на те законом установи та організації. Також повноваженнями дізнавачів наділялися військові. На органи дізнання покладалось вжиття необхідних оперативно-